

Otroštvo v naših srcih

Avtorja razstave: Stanka Ledinek in Frenk Špiler
Oblikovalec: Peter Groznik-Peč

Fotografije in viri:
Frenk Špiler, Stanka Ledinek, Metka Pivk Srdič, Drago Martinšek, Anton Seher,
Knjižnica Velenje, Mestna občina Velenje, Muzej Velenje, www.kamra.si

Hvala vsem za spomine!

ZAČETEK PRAVLJICE

PRIJATELJI MLADINE IZPOLNIMO OBLJUBO DO NAŠIH NAJMLAJŠIH

Upravni odbor DPM Velenje je v delovni program sprejel leta 1963 kot tretjo točko, da mora biti Društvo prijateljev mladine pobudnik in organizator pri vključevanju staršev, šolske in pošolske mladine pri prostovoljnem delu v letošnji sezoni, pri saniranju že obstoječih igrišč in pri gradnji novega centralnega otroškega igrišča.

Nedavno je stanovanjska skupnost v Velenju sklicala širši posvet zaradi gradnje centralnega igrišča. Na tem posvetu so sodelovali vsi zainteresirani iz družbeno političnih organizacij, ki naj bi pomagali, da bo akcija uspela.

15. april 1963 je določen kot prvi dan akcije (prostovoljnega dela) pri izgradnji centralnega igrišča. Uspeh vseh prizadevanj je trenutno zelo klavrn. Kje so vzroki za to? To vprašujemo naše starše, naše društvo prijateljev mladine, tiste, ki stanujejo v centru, tiste, ki neposredno gravitirajo na bodoče centralno otroško igrišče.

Centralno otroško igrišče v definitivni izgradnji res ne bo služilo samo centru, temveč celemu mestu Novega Velenja. Zato bo vsakdo, ki živi v Novem Velenju, moralno vezan, da doprinese delček impozantnemu objektu in tako konkretno dokaže, da mu ni vseeno, kje preživlja njegov otrok prosti čas.

Upam, da ni pretirano, če trdim, da so dolžni dati vzgled v tej akciji starši in mladinci, ki stanujejo v centru. Prvič zato, ker bodo njihovi otroci prvi, ki bodo uživali sadove te akcije. Pa tudi zato, ker imamo v centru Novega Velenja precej takih stanovalcev, ki še niso imeli prilike dokazati, da je tudi njihova socialistična zavest visoka, konkretno pri udarniškem delu, ki ima v Velenju že veliko tradicijo. Se večji pa so rezultati, ki so bili neposredni odraz teh akcij. Društvo prijateljev mladine je bilo v Velenju prvo, ki je začutilo potrebo po otroških igriščih. Potem ne smemo prezreti naše vloge, ki nas čaka v konkretni akciji — pri izgradnji centralnega otroškega igrišča in pri saniranju že obstoječih otroških igrišč v zgornjem delu Novega Velenja.

Kot prijatelji mladine se ne smemo zadovoljiti s suhimi obljubami. »Besede mičejo, vzgledi vlečejo.« To je bila parola našega političnega aktiva in štaba udarniških akcij vsa povojna leta do danes, ko smo toliko lepega napravili z udarniškim delom za nas vse, predvsem pa za naše najmlajše.

Približno 15 ur bi prišlo na vsakega odraslega, ki stanuje v centru, da bi bila zemeljska dela do sredine maja gotova. To je minimalni napor in z malo

dobre volje ne bo hudo uresničiti cilja v programu 1963.

Dragi Velenjčani! Odbor DPM še enkrat poziva vse člane DPM, starše, mladino in prosvetne delavce na obeh šolah v Velenju, da se akcije udeležite v čimvečjem številu. Dragi starši, pripljite vaše otroke, ki so takemu delu že kos, prav tako organizirajte prosvetni delavci višji letnik, 7 in 8 razred, da bo prispeval delež in se bomo vsi skupaj tako delno oddolžili skupnosti v našem podjetju in komuni, ki bo prispevala velik del sredstev, da bo sploh mogoče uresničiti cilj v našem prelepem Velenju.

Odbor DPM

Šaleški rudar, 29. 4. 1963

1962

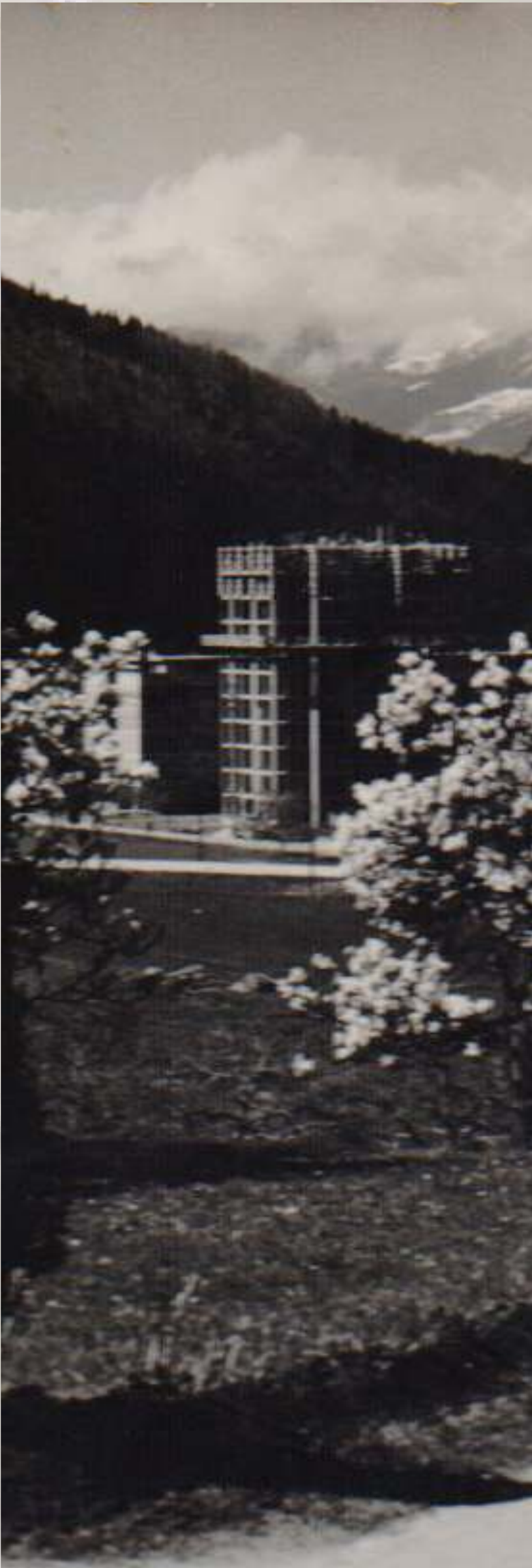

1963

KAJ BO NA OTROškEM IGRIščU...

- otroški bazen s toplo vodo;
- peskovniki;
- letalo, lokomotiva, kamion, in avtomobil;
- gugalnice vseh vrst, leseni konjički, vrtiljak in poseben vlak iz betonskih cevi;
- indijanska vasica s šotori, hišica in strelisce;
- leseni krokodil;
- mnogo klopi za otroke in odrasle;
- zelenice z angleško travo, lepimi drevmi in živo mejo;
- asfaltirane in pešene stezice;
- prostor za sanitarije;
- tuši in pipa s pitno vodo;
- nad vsem tem pa se bo vzpenjal raketni stolp.

Šaleški rudar, 22. 6. 1963

1959

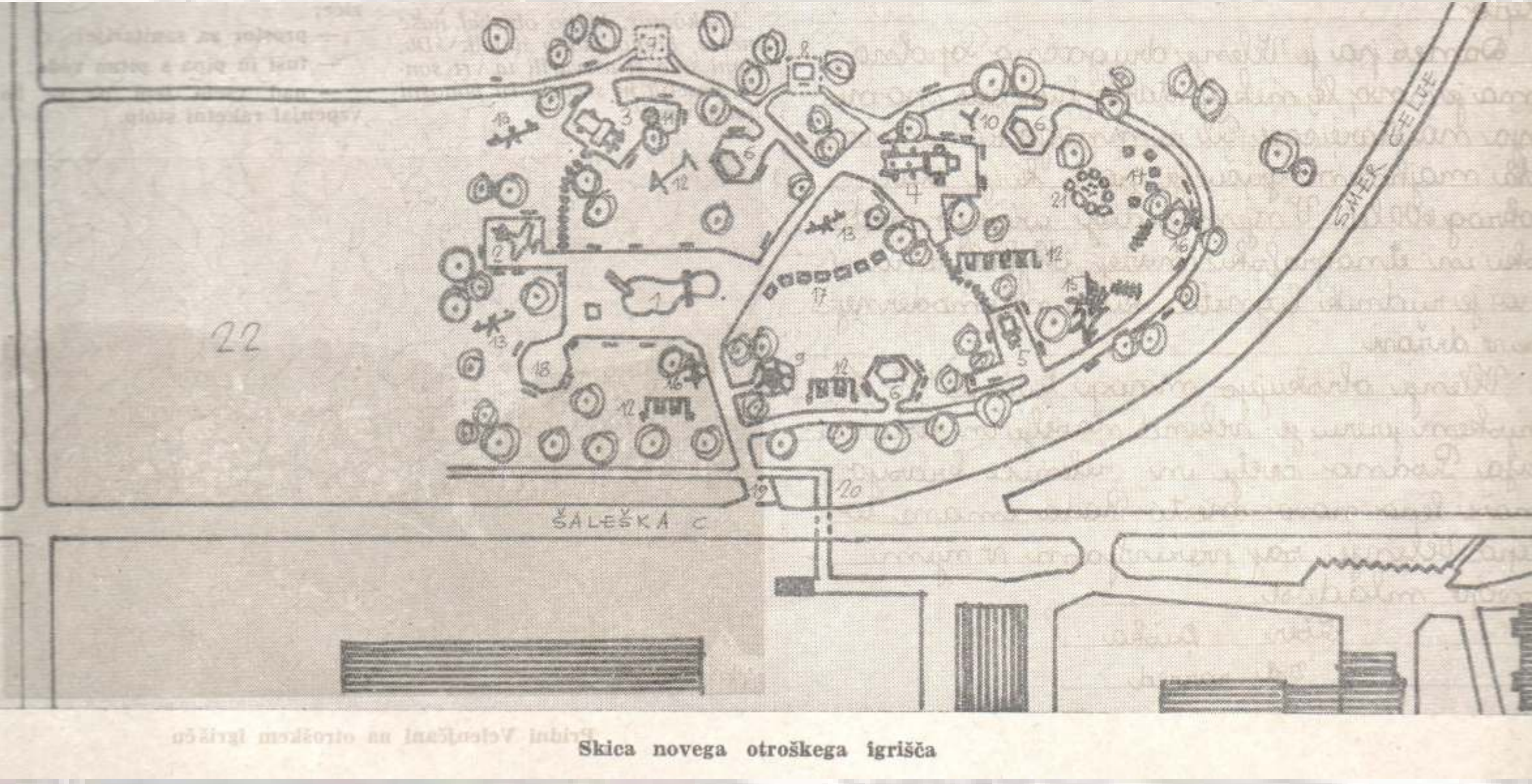
1964

DELO PRIDNIH ROK ...

V Velenju so bila številna otroška igrišča zgrajena z udarniškim delom. Z urejanjem osrednjega velenjskega otroškega igrišča so začeli 3. junija 1963. Že prvi dan se je prostovoljnega dela udeležilo 633 občanov, ki so opravili 1967 udarniških delovnih ur. Z deli so zaključili 29. junija, 30. junija 1963 pa je bila svečana otvoritev novega otroškega igrišča. V 20 delovnih dneh je na delovišču delalo 8.313 prebivalcev Velenja, ki so opravili 28.598 prostovoljnih delovnih ur in s tem ustvarili prihranek v višini 11 milijonov takratnih dinarjev.

Junij 1963

Tloris nastajajočega otroškega igrišča

Otroško igrišče

Zemljišče južno od Saleške ceste, med podaljškom Kidričeve in odcepom proti Celju je med tednom polno ljudi. Turisti in sploh oni, ki potujejo mimo se z zanimanjem ozirajo v te marljive roke velenjskih prebivalcev, ki si grade tu za svoje najmlajše potrebne otroško igrišče. Rok je kaj kratek, saj smo si zadali nalogo, da ga dogradimo do 3. julija - dneva rudarjev.

Celotni prostor meri ca. 2,78 ha, od tega odpade ca. 2,10 ha na igrišče, ki je v gradnji, ostalih ca. 0,68 ha pa je namenjeno stavbi in neposredni okolici otroškega vrta, saj obstoječi v adaptirani stavbi na severnem delu Velenja ne zmore precejšnjega števila otrok. Poleg tega pa leži precej oddaljen od centra Velenja, tako, da je za južni del mesta dokaj odročen.

Igrišče bo dostopno s Saleške in podaljška Kidričeve ceste. Ob Saleški cesti je predviden, poleg neposrednega dostopa še podhod pod cesto, tako, da malčke zares ne bi ogrožal motorni promet.

Od Saleške ceste, glavnega dostopa, vodi pot (širine 4 m) do otroškega bazena od tu dalje 2,5 m

LEGENDA

- 1 - Bazen s toboganom in tuši
- 2 - letalo
- 3 - tovorni avto
- 4 - lokomotiva
- 5 - osebni avto
- 6 - peskovnik
- 7 - lesena hišica
- 8 - stranišče
- 9 - vrtičjak
- 10 - vrtljiva zvezda
- 11 - vrtljiva ploščad
- 12 - gugala
- 13 - lesen konjček
- 14 - indijansko taborišče
- 15 - drevo za plezanje
- 16 - fontana za pitje vode
- 17 - višek iz betonskih cevi
- 18 - ploščad
- 19 - glavni dostop
- 20 - podhod pod Saleško cesto
- 21 - kamni za sedenje
- 22 - otroški vrtič

več, so ploskovno dovolj veliki, da omogočajo kolektivno igranje otrok. Igrišče ima tudi, dvosedelna gugala, štirisedelna in gugala z desko za gnanje večjega števila otrok hkrati, vrtljivo zvezdo, ploščad s sedeži, ki jo otroci poganjajo sami, vrtljak z osmimi sedeži, pritrjenimi na verige, ki ga vrte prav tako otroci sami. V fizikalnem delu igrišča je predvidena lesena gred - višinsko diferencirana - za hojo. Na koncu gredi je vrtljiv krog in plezal.

Predviden je tudi višek iz betonskih cevi premera 120 cm, ki so postavljena druga na drugo v loku z izdolbenimi okenci in oblikovano prvo cevjo v obliki lokomotiv.

Dve večji zelenici nudita otrokom prostor za igranje z igračami. Višinski povdarek igrišča predstavlja stolp izdelan v kovini. Ob poteh in platojih so postavljene klopi za otroke in odrasle.

V celotnem igrišču je predvidena bogato zelenje (drevice in grmičevje) z gostejšo zasaditvijo ob Saleški cesti, ki naj predstavlja bariero pred hrupom in prahom prometa s ceste.

Velenje - naš ponos

Ko sem prišla prvič v Velenje in sem kot šestletna punčka korčala po Velenju, ki je bilo takrat le majhen trg, sem se spustljivo ozirala na štiri hiše, ki so se nekoliko višje vzpenjale proti nebu.

Z mojim leti pa je raslo tudi Velenje. Vedno več je bilo rudarjev, ki so kopali črno zlato globoko pod zemljo in zunaj je moralo biti tudi vedno več stanovanj.

Zitna polja in travnike so zamenjale stolpne, hiše z najmodernejšimi stanovanji.

Lepe bloke krasijo zelene trate in dišeče rožice, Rudarji pa so hoteli, poleg lepih, cvetočih stanovanj, tudi parke in igrišča. Vse to danes imajo. Zgradili so si s prostovoljnimi delom.

In danes... Velenje - mesto z najmoderneje urejenim kulturnim domom, z lepim parkom, z otroškimi igrišči, zares danes je Velenje najmoderneje mesto v Sloveniji zgrajeno po vojni.

Ko smo se peljali s poditnice - iz Nove Gorice - sta sedela poleg mene v kupeju tudi dva Zagrebčana. Ko smo se bližali postaji je eden od njiju rekel: Pažljivo gledaj kroz prozor, sad dolazi onaj mali New York!

Nase Velenje - mali New York - res, ponosni smo lahko nanj, ponosni na naše rudarje. Vsem skupaj - srečno!

GOLOB TATJANA
8. a razred

Šaleški rudar, 22. 6. 1963

Junij 1963

Junij 1963

Junij 1963

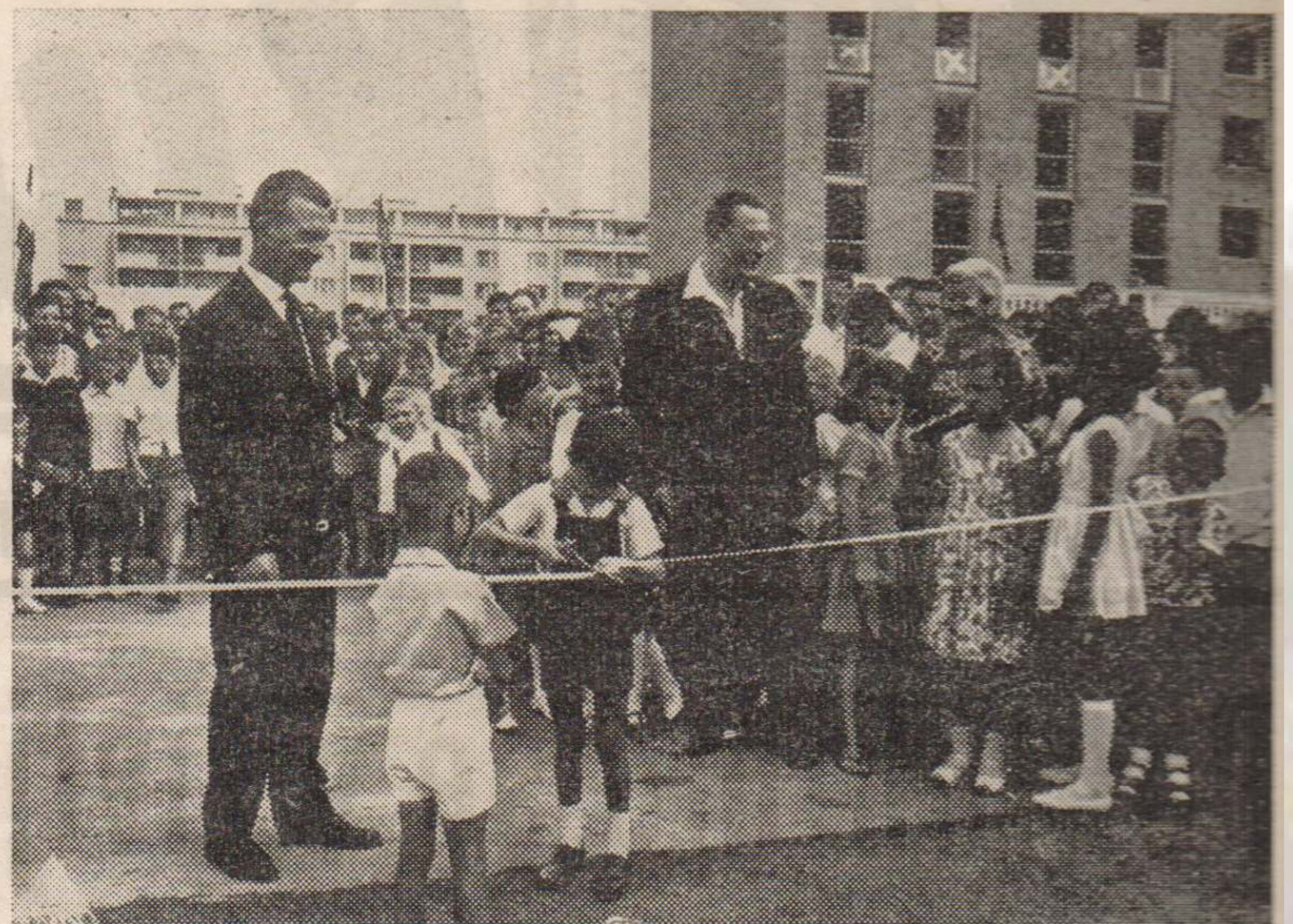
Junij 1963

Udarniki na otroškem igrišču, junij 1963 (last MO Velenje)

PO OTVORITVI OTROŠKEGA IGRIŠČA

v katerega smo vložili preko 28.000 prostovoljnih ur, v vrednosti nad 11 milijonov dinarjev, smo bili prijetno presenečeni, ko je sprejelo prve obiskovalce.

Radostni, z nasmejanimi obrazi in presrečni, so ob navzočnosti našega dragega tovariša Franca Leskoška - Luke naši najmlajši prerežali vrstico in v trenutku je bilo otroško igrišče zasedeno.

Prepričani smo, da je vsak navzočih občutil zadovoljstvo ob pogledu na lepo igrišče in mu zato ni žal opravljenih prostovoljnih ur

Gugalnice, leseni konjički, avtomobil, kamion, lokomotiva, avion in druge naprave so zaživele.

Največje veselje pa sta bila vrtiljak, na katerem so se otroci vrstili drug za drugim, in bazenček, v katerem je bil živ žav skoraj do večera.

OTROCI, IZPOLNIMO OBLJUBO, KI SMO JO DALI OB OTVORITVI: »ČUVAJMO NAŠE IGRIŠČE!«

Iz vseh slik z otroškega igrišča lahko opazimo, da preveva nepopisno veselje naših otrok

... ZA NASMEH NAŠIH OTROK

1964

September 1964. Foto: Anton Seher

1965

1968

1964

1965

1965

Otroško igrišče, šestdeseta leta (last MO Velenje)

NA RAZGLEDNICAH

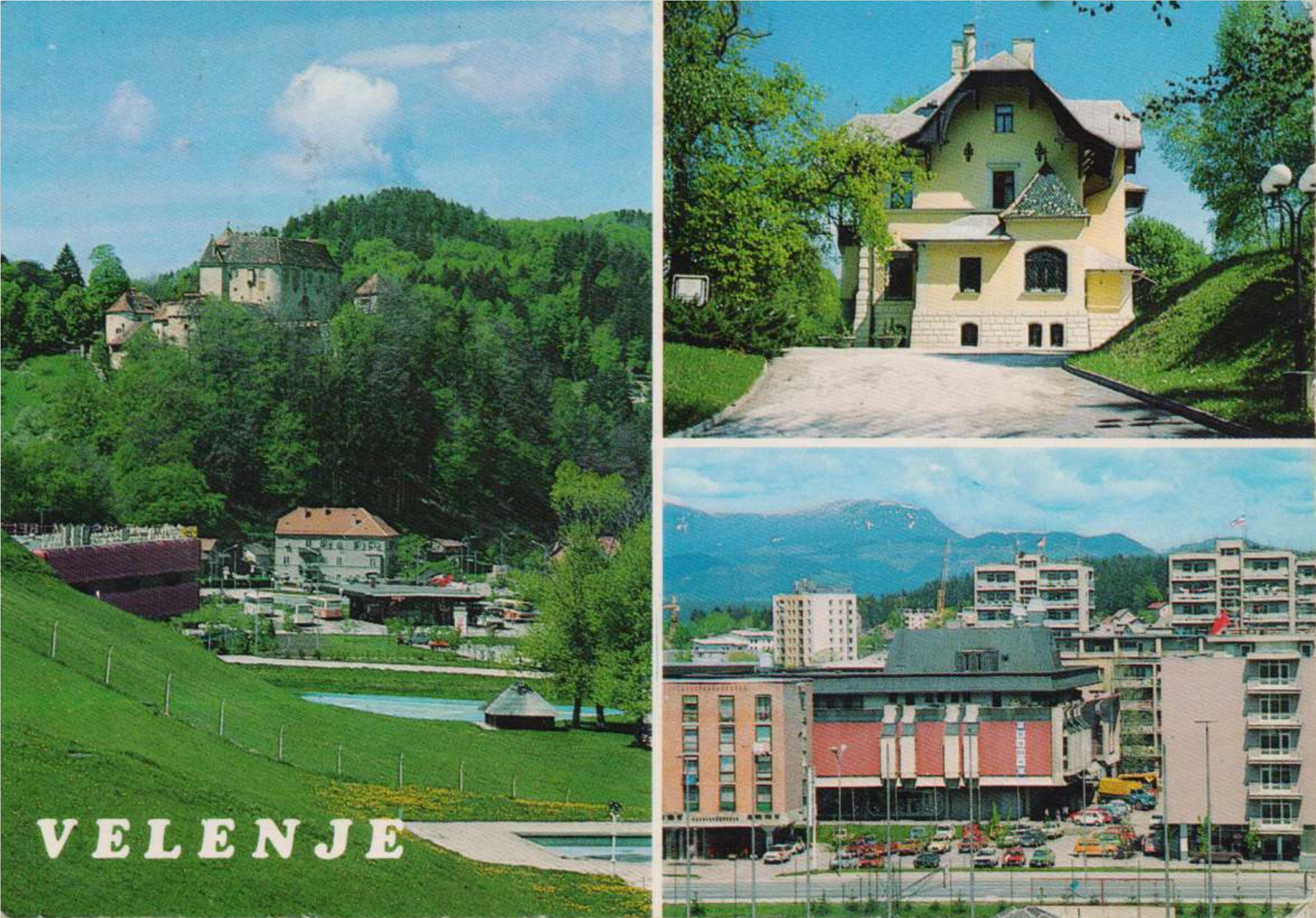
1965

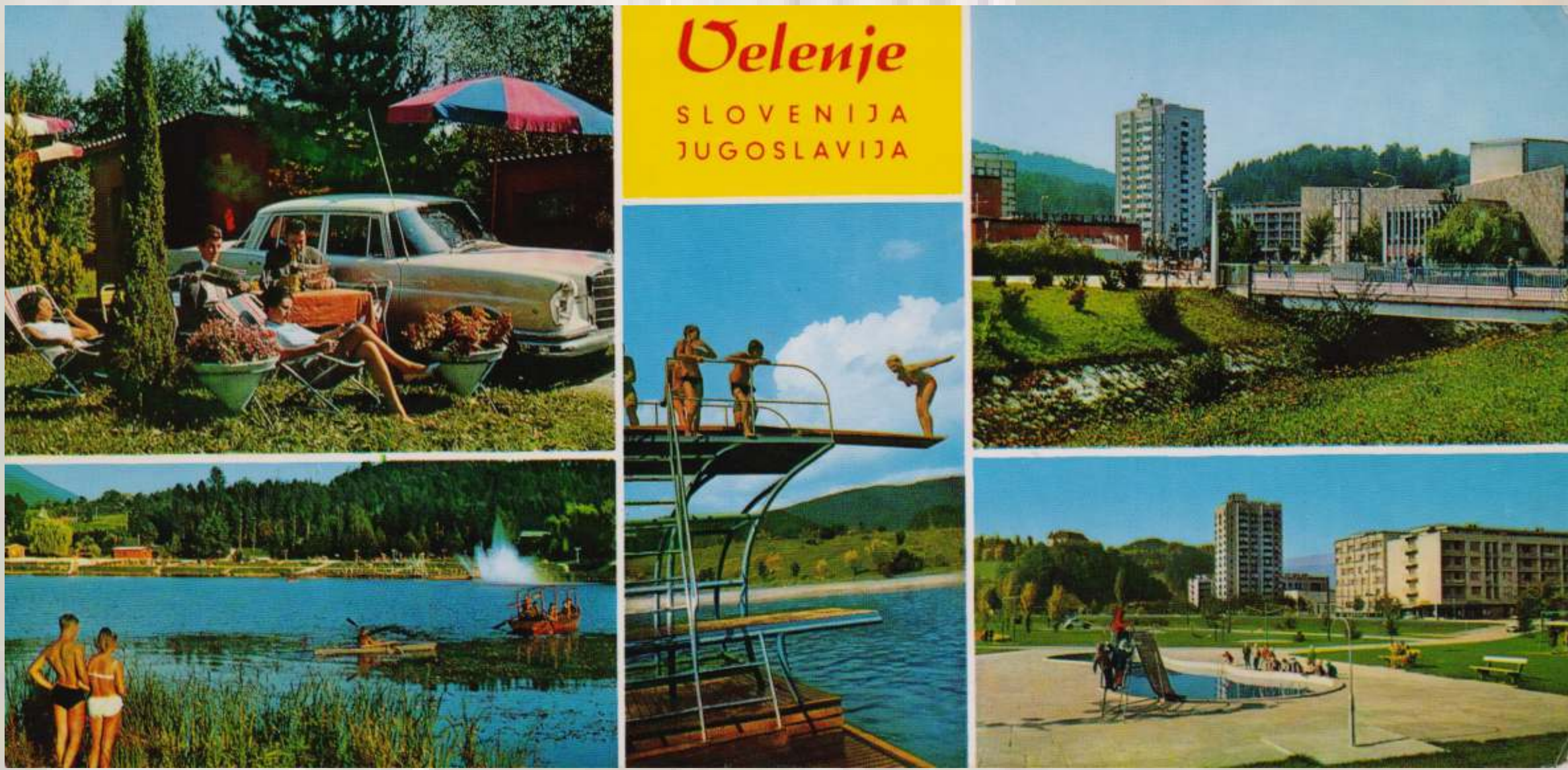
1965

1966

1981

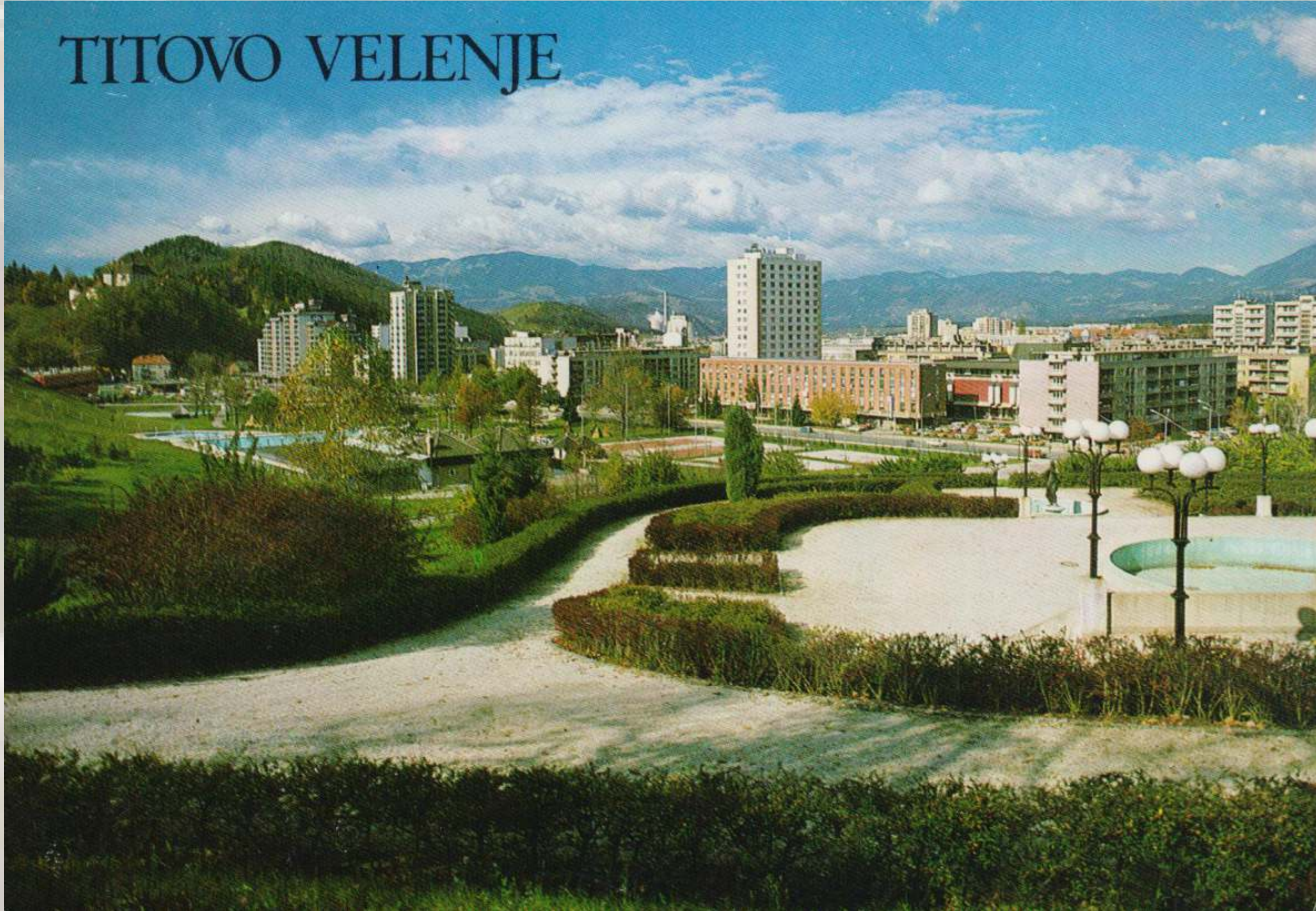
1964

1965

1970

1982

IGRIVI SPOMINI PRVIH GENERACIJ

To so bili lepi časi. Vsaj tako jih imam zdaj v spominu, ko gledam nazaj. Velenjsko otroško igrišče so zgradile pridne roke prostovoljcev, ki so z nešteti udarniški urami pripomogli k temu, da je nastalo eno najlepših otroških igrišč v Sloveniji. To smo počeli z veseljem, z zanosom in s svetlim pogledom v prihodnost. In kaj vse se je tam dogajalo! Med kopanjem, prenašanjem zemlje sem in tja, sejanjem trave, so se odvijali nešteti pogovori in začenjale številna nova poznanstva. Tudi prve ljubezni so se porajale tam, v tisti množici dobromislečnih ljudi. Jaz, na primer, sem tam spoznala čednega fanta, ki je kasneje postal moj mož. Še zdaj se spomnim navihanih pogledov in sramežljivih nasmehov med tistimi kupi zemlje. Res lep spomin.
(Heda Pivk)

Najbolj se spomnim sankanja s hriba pozimi in vožnje s čolnički poleti. Pa seveda imenitnosti igrišča in nasploh mesta Velenja, kamor so prihajali gostje in obiskovalci od blizu in daleč.
(Zdenka Jerič)

V najlepšem spominu mi je ostala vožnja z vrtiljakom. Ko smo se posedali, sem imela cmok v grlu, ko smo poleteli, sem le še – uživala. Ves svet je bil moj.
(Stanka Ledinek)

Na otroškem igrišču in kasneje na bazenu smo preživljali dolge poletne dni.
(Drago Martinšek)

Spomnim se voženj s čolnički. Ob strani bazena so stali starši in metali dinarčke otrokom, da so lahko prišli do "obale", ker je žeton potekel. Tale rdeč čoln že čaka, če bo kaj priletelo.
(Andreja Stvarnik)

Fajn je bilo. Spomnim se, da si vrgel kovanec v čoln in najboljšje je bilo, ko ti je čas potekel, pa so te z dolgo palico »zahaklali« in potegnili ven. Pa lokomotiva je tam stala. Vedno se je bilo treba »peljat« z njo. Lepi spomini.
(Rosvita Kreft)

Najbolj fajn je bilo, ko se ti je čolniček ustavil na sredini, potem so te pa s palico povlekli k robu.
(Mojca Rogel)

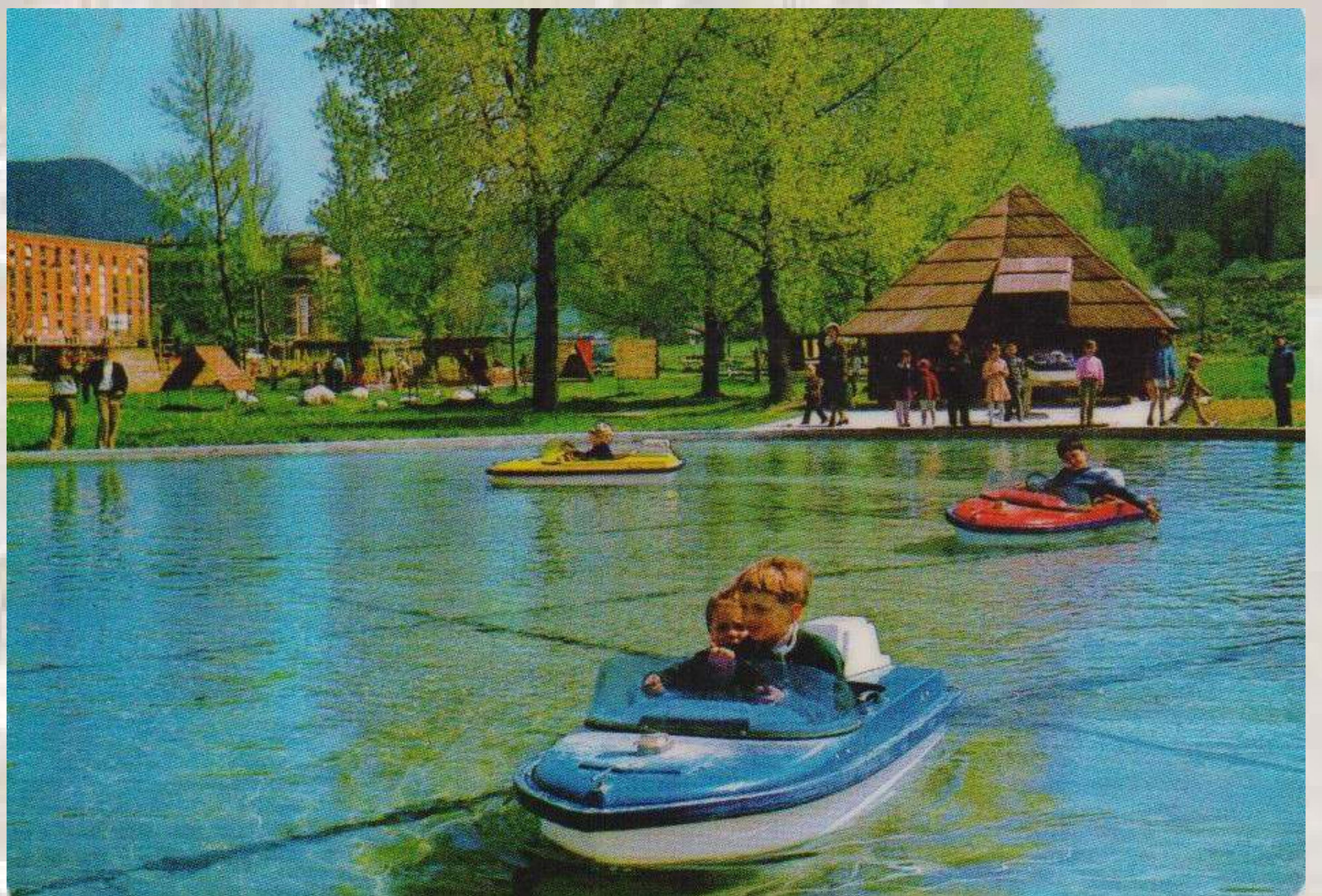
Velenje, 1973 (last: MO Velenje)

Panorama, 1976

Bazen na otroškem igrišču

Čolnički, 1972

Sedemletni Drago Martinšek, 1972 (osebni arhiv)

Aleš Ojsteršek - Leši. Foto: Lojze Ojsteršek (last: Muzej Velenje)

Sedemdeseta

(KOT OTROK) Spomnim se občutka svobode in samozavesti, ki ga v otroku vzbuja raziskovanje, gnano z otroško radovednostjo, brez omejitev in predsodkov. Moja najljubša igrala so bila tri: lokomotiva, sicer z omejenimi možnostmi raziskovanja in plezanja, a neskončnimi možnostmi namišljenih potovanj in situacij na teh potovanjih; gred, ki je bila podprta z lesenim polnilom a z odprtinami različnih premerov in obarvana z različnimi barvami glede na višino – izziv, ki je z leti postal povsem obvladljiv; grmovnice ob robu igrišča, v zavetju katerih so bila naša stanovanja, šola, bolnišnica, pošta ... Spomnim se tudi malega plavalnega bazena sredi igrišča, ki je bil poleti vedno poln otrok; nikoli se nisem kopala v njem. Letala se spomnim bolj bežno, nisem prepričana, ali je še bil, ko sem se lahko že samostojno igrala.

(KOT NAJSTNICA) Ob zaključku gimnazije nas je prof. Nada Hudar in ob naši zadnji skupni uri peljala na otroško igrišče; posedli smo na rob večjega peskovnika in klepetali. Neprecenljivo.
(Saša Piano)

... SE NADALJUJEJO V SEDANJOST

Sem zadnja generacija tistih osnovnošolcev, ki smo cela štiri leta obiskovali podružnico v Zavodnjah. Za našo generacijo so ostali še trije razredi, nato dva; mešani razredi. Potem se je šolanje otrok iz Zavodenj prestavilo v šoštanjsko šolo. V najlepšem spominu mi je ostal šolski izlet v Velenje na otroško igrišče na začetku 80-ih let. Tam smo uživali v igri, sploh čolnički v bazenu so bili atrakcija. To je bilo za nas otroke nekaj nepozabnega, voziti se z električnim čolnom po vodi. Celo Velenje nas je prevzelo - lepo novo mesto, za nas otroke nekaj neverjetnega. Lepi spomini!

(Roman Kavšak)

V lepem spominu so mi ostala druženja s sošolci iz srednje šole na klopcah, kjer smo se igrali različne igre in se pri tem resnično zabavali.

(Vladka Bizjak)

V šestem razredu smo imeli zimski športni dan na otroškem igrišču. Po hribu smo se spuščali s sanmi, napihljivimi obroči, plastičnimi krožniki ter lopatami za sankanje. Bolj, ko je bil sneg uhojen, hitrejši so bili spusti, zato smo morali otroci zavirati z nogami. Malo pred odhodom v šolo se mi je ob zaviranju odlepil podplat na čisto novih zimskih gore tex čevljih, ki so bili povrh vsega še zelo dragi. V šolo sem se vrnila čisto premočena in takorekoč brez čevljev. Nepozaben športni dan!

(Vesna Mihelak)

KOT MAMA) Ker smo stanovali v centru, sem bila s svojimi otroki večkrat na igrišču. Drugačnem kot v mojem otroštvu. Poleg klasične privlačnosti otrokom ljubih toboganov in gugalnic je bilo otrokoma najbolj ljubo tekanje – svoboda gibanja. In Pikine delavnice na prostem, na katerih sta se nam nekaj let zapored pridružili prijateljica in njena hčerka iz Ljubljane.

(KOT BABICA) Z vnuki sem bila na igrišču nazadnje lani (2021), ko je bil Pikin festival spet v mestu (zelo ZA!). Zabavno, a spet drugače. Pa tudi radost, da jim je »moja« piramida' všečen izziv ne glede na starost.

¹Opomba: leta 1997 smo na Zavodu za urbanizem Velenje izdelali izvedbeni projekt ureditve igrišča a je žal skladno z njim bila realizirana samo postavitev piramide; bila sem vodja veliki interdisciplinarne ekipe v kateri so kot odgovorni projektanti sodelovali še Darja Zabukovec, Vlasta Štajner, Danilo Šturm, Peter Lepoša in Franjo Juvan ter drugi strokovni sodelavci Miran Sander, Uroš Sušec, Ivana Liliija, Sonja Tajnikar in Tanja Čas (Ureditev centralnega otroškega igrišča v Velenju, št. projekta 1334/96-ZU-PGD-PZI).

(KOT KRAJINSKA ARHITEKTKA) Pogled na otroška igrišča se spreminja. Moj lasten, od otroka do babice, od laika do krajinske arhitektke, stroke, v katere opis znanj spadajo tudi otroška igrišča. Spreminja pa se tudi pogled družbe nanje. Pa ne v smislu pomena, ki ga imajo za otroke in njegov fizični in socialni razvoj (otroška igra je namreč otrokovo delo!) pač pa v odnosu družbe do njih: v času mojega otroštva »imeti veliko otroško igrišče« ni bila značilnost vsakega mesta; v Velenje so mnogi prihajali samo zaradi njega. Takrat se mi je to zdelo nenavadno, saj sem rastle v mestu, ki je razumelo potrebe otroka in kot otroku se mi je seveda to zdelo nekaj samo po sebi umevnega; kasneje sem se srečala z mnogimi, ki so mi povedali, da se Velenja spomnijo zaradi otroškega igrišča in se še bolj zavedla, kakšna dragocenost je to bila! Danes je v mestu veliko otroških igrišč, še več pa je igral (pred mnogimi lokali in stanovanjskimi hišami). Seveda je fino otroku ponuditi možnost igre na igralu. Toda za njegov celostni razvoj je pomembna tudi igra brez igral. Še posebno, če so dobesedno obdani z igrali in zaradi načina bivanja vedno pod nadzorom (izrazito otroci v blokkih), nimajo veliko izbire, predvsem pa prostora za tek, kotaljenje po hribu, plezanje po drevesih, skrivanje za grmovnicami, ležanje na travi in gledanje oblakov ... Čeprav je, ko pomislimo na otroke, velika skrb za njihov raznolik in varen razvoj izjemnega pomena, pa je ta za njihov celostni razvoj lahko hkrati tudi zelo omejujoča.

(Saša Piano)

Gnilo jajce, 1984

Na toboganu, oktober 1984. Foto: Anton Seher

Guganje, 2002

Kvišku!, 2022. Foto: Stanka Ledinek

PIKINE DOGODIVŠČINE NA IGRIŠČU

Podelitev Pikine bralne značke, 2019. Foto: Metka Pivk Srdič

Sončen dan, 2019. Foto: Stanka Ledinek

Pikina joga, 2019. Foto: Metka Pivk Srdič

Del Pikinega prizorišča, 2019. Foto: Metka Pivk Srdič

Pojdi z mano!, 2021. Foto: Stanka Ledinek

Podelitev Pikine bralne značke, 2021. Foto: Metka Pivk Srdič